

ANNE-BABALAR ÇOCUKLARI İLE ARKADAŞ OLABİLİR Mİ?

Geçmişle kıyaslandığında biraz daha bilgi ile haşır neşir olmamıza rağmen, yine de bilimsel bilgiyi çok içselleştirdiğimiz söylenemez. İşte bu kısmi bilgilenmiş halimiz, genel olarak işimize yarasa da kimi zaman kafamızı da karıştırıyor. Öyle ki, günümüzde anne-babaların birçoğu bu kısmi bilgilere dayanarak yanlış çıkarımlar yapıyor ve bu çıkarımlarından hareketle çocuklarıyla kurdukları ilişkilere de bu kafa karışıklığını yansıtıyor.

Bugün, anne-babaların birçoğu, çocuklarıyla iyi iletişim kurmak için onlarla arkadaş olmaları gerektiğini düşünüyor ve bunun için de çaba harcıyor. Böylece hem kendilerini hem de çevrelerini, modern bir çocuk yetiştirme anlayışına sahip olduklarına ve çocuklarıyla daha demokratik bir ilişki kurduklarına inandırmaya çalışıyorlar. Hatta zaman zaman çevrelerine yaptıklarının doğruluğunu söyleyip bununla gurur duyuyorlar.

Çocuklarınıza Rastgele Davranma Hakkınız Yok

Bu düşüncenin altında, kaliteli iletişimin sadece arkadaş-arkadaş ilişkisinde kurulabileceği, anne-babalık ilişkisinin pek de kaliteli olamayacağı kabulü vardır. Anne-baba olmak, çocuğuna rastgele davranma hakkını vermez. Sağlıklı bir ilişkinin gerektirdiği

tutum ve davranışlar nelerse, anne-babaların da buna uygun davranması beklenir.

Anne-babaların çocuklarıyla arkadaş olmaları doğru mu?..

Hayır. Çünkü onların yeterince arkadaşı var. Çocuklar, anne-babalarından arkadaş olmalarını değil, ebeveyn olarak yerlerinde durmalarını isterler. Yani sanıldığı gibi, çocuklar buna pek de istekli değildir. Kaldı ki, çocukla arkadaş olma fikri birçok açıdan tartışmalıdır. Bunlardan bir kaçını şöyle sıralayabiliriz.

➤ Gerektiğinde otorite kullanılır ama arkadaşlık önemli

Otorite güç demektir ve bütün ilişkilerde güç dengesinden söz edebiliriz. Ancak, ebeveynlik otoritesi, anne-babaya çeşitli haklar vermektedir. Örneğin, çocuğa kurallar ve sınırlar koymak, hata yaptığında kızmak, ödevlerini yapması için zorlayıcı olmak vb. gibi tepki biçimleri ebeveynlik rollerinin içerisinde az veya çok yer alır. Çocuklar, ebeveynlerinin otorite kullanmalarına kimi zaman kızsalar da, bu otoriteyi kabul eder ve onun sayesinde kendilerini daha güvende hissederler. Ancak, arkadaşlık ilişkisi genel anlamda eşitler ilişkisidir. Klasik otorite ilişkisi arkadaşlık ilişkisinde çok da geçerli değildir. Herkes uygunsuz da olsa istediğini söyler ve konuşurken çok da düşünme ihtiyacı duymaz. Kimse birbirine herhangi bir konuda zorlama yapamaz. Anne-babalar, çocuklarının önce insan, sonra çocuk, sonra da öğrenci olarak görmelidirler. Çocuklarıyla ilişkilerinde ebeveynlik rollerini göz ardı etmemelidirler. Sonuçta arkadaşılık oynamak yerine anne-babalık rollerini iyi yapmalıdırlar. Anne-babalığın

içgüdüsel doğallığı onlara çoğu zaman doğru yolu gösterecektir. Çocuklarının gelişimine yapacakları en büyük katkı da bu yolla olabilir. Çocuklarına arkadaş olarak değil, anne-baba olarak kalite sunmalıdırlar.

➤ Anne-babalık rolleri ile arkadaşlık rolleri birbirinden farklıdır

Hayatımızdaki bütün ilişkiler öncelikle **“insan-insana ilişki”**dir ve insanların birbiriyle kurdukları bütün ilişkiler için geçerli temel insani değerler vardır. Sağlıklı ilişkilerin hepsinde, saygı, dürüstlük, içtenlik ve sevgi gibi değerler olmak zorundadır. Bu değerler üzerine kurulan ilişki ve iletişimlerin hayatına anlam ve keyif katar. Bununla birlikte, genel anlamda **“insan-insana ilişki”**nin belirlediği çerçevenin içinde de çeşitli sosyal rollerimiz bulunmaktadır. Bu toplumsal rollerimiz, kurduğumuz ilişkilerin sınırlarını ve çeşitli davranış biçimlerimizi belirler. Örneğin, hasta-doktor ilişkisi, esnaf-müşteri ilişkisi, karı-koca ilişkisi, öğretmen-öğrenci ilişkisi, yöneten-yönetilen ilişkisi gibi. Sonuçta, anne-baba ile çocuk arasındaki ilişki de bu ilişki biçimlerinden biridir ve kendine özgü kuralları vardır. Anne-babalık, koruyuculuk, müdahalecilik, sevmeye, otorite kullanma, destekleme gibi pek çok tutum ve davranış biçimini barındıran bir roldür. Bu roller belirli ölçülerde doğaldır. Oysa arkadaşlık ilişkisi, daha eşitlikçi, her duygunun yaşanabileceği, sınırların paylaşıldığı, zaman zaman abartılı sayılabilecek espri ve şakaların yapıldığı bir ilişkidir. Bu ilişkinin doğasında da bu tür davranışlar vardır. Hiç bir anne-baba, çocuğunun arkadaşlarıyla

yaptığı her tür şakayı kendisine yapmasını hoş karşılamaz. Çünkü onlar gerçek anlamda bir arkadaş değildir. O halde, her ilişki kendi rol ve sınırları içerisinde olduğunda çok daha sağlıklı sonuçlar ortaya çıkar diyebiliriz.

ÇOCUĞA SINIR KOYMAK ONA ZARAR VERİR Mİ?

Çoğu anne-baba ve öğretmen çocuğa sınır koymanın gerektiğini düşünür ama hangi sınırı nasıl uygulayacağını bilemez. Kimi anne-baba da, demokratik ebeveyn olma adına çocuğuna sınır koymayı gereksiz bulur. Sınır koyarsa onun özgürlüğünü kısıtlamış, kendini ifade etmesine izin vermemiş ve kişilik gelişimine zarar vermiş olacağından endişe eder.

➤ Çocuğa sınır koymak iyi mi kötü mü?

Her çocuğun sınırlara ihtiyacı vardır. Çocuğun yaşına ve ihtiyaçlarına uygun sınırlamalar onun gelişimi açısından son derece önemli ve yararlıdır. Sınırların çocuğun gelişimine sağlayacağı katkıları şöyle özetleyebiliriz:

- **Kişilik yapısını güçlendirir.** Kişilik, bir insanı başka insandan ayıran özellikler bütünüdür. Kişilik kendimize özgü bir formdur. Ve her formun, şeklin kendine ait sınırları vardır. Çocuğun büyümesi de, bir anlamda kendi formunu bulması demektir. Bu form, dış dünyaya tepki vermemizin çerçevesini oluşturur. Kime, nerde, ne zaman, nasıl bir tepki vereceğimizi kişilik formumuzun çerçevesinin içinden seçeriz. Bu nedenle, çerçevesi belirsiz kişilik formlarının dış dünyaya tutarlı, dengeli ve sağlıklı ilişkiler kurması mümkün değildir.

- **Özgürlüğü güven altına alır.** Sınırlar, kendimizi güven altında hissetmemizi sağlar. Neyi, ne kadar yapacağımızı ve yapmamız gerektiğini bilmek, özgürlük alanımızı oluşturur. Sınırlarımızı

bilerek büyüdüğümüzde, özgürlüğümüzün başka özgürlüklere çarpmasını engellemiş oluruz. Başka özgürlüklere çarpmadığımızda da, kişisel özgürlüğümüzün tehdit edilme riski azalmış olur. Bu nedenle, kişisel gerçekliğimize uygun sınırlar bir anlamda özgürleşmemizi sağlar.

- **Olumsuz davranışları kontrol altına almayı sağlar.** Sınırsızlık, belirsiz, düzensiz ve rastgeledir. Sınırlara sahip olmak, sınırsızlığa karşı çıkmaktır. Kişisel sınırlara sahip olmadığımızda, sınırsızlığın karmaşası dünyamızı işgal eder. Sosyal çevremiz açısından rahatsız edici olmaya başlarız ve ilişkilerimiz bozulmaya başlar. Başkaları için belirsiz, riskli ve tehdit edici oluruz. O yüzden sınırlar, özellikle olumsuz davranışlarımızı kontrol altına almayı ve başkaları için tehdit unsuru olmamayı öğretir bize.

- **Sorumluluk duygusunu geliştirir.** Sorumluluk duygusu, varoluşumuzun en temel hissedişlerinden biridir. Her yaş için makul sorumluluklardan söz edebiliriz. Sorumluluk duygumuzun gelişmesinde sınırlarımızın büyük katkısı vardır. Kendimize çizdiğimiz sınırlar, aynı zamanda sorumluluk alanımızı tanımlar. Yapmamız ve yapmamamız gerekenlerin yükünü üstlenmiş oluruz. Başkalarına karşı ölçü ile davranmayı kabul etmiş oluruz. Yaptıklarımızın sonuçlarına da katlanmayı göze almış oluruz.

- **Başkaları ile empati kurmayı güçlendirir.** Başka insanlarla kurduğumuz ilişkiler ve iletişimler, ortak kabuller üzerine kurulu olduğunda sonuç verir. Bu ortak kabuller, sağlıklı iletişimin kriterleridir. Büyüme süreçlerinde öğrendiğimiz bu kriterler ilişki ve iletişim sınırlarıdır. Başkasıyla ilişkilerimizde dikkat ettiğimiz sınırlar, onların duygularını, düşüncelerini ve eylemlerini anlamamızı sağlar. Bizim tepkilerimizin karşı taraftaki etkisini önceden sezer ve hissederiz. Böylece empati kurma becerimiz de gelişir.

- **Demokratik yaşam kültürünün alt yapısını geliştirir.** Demokratik yaşam, "hak temelli" bir yaşam düzenidir. Sınırlar da bunun güvencesidir. Hepimiz biliriz ki, kimsenin kimseye keyfi ve rastgele davranma hakkı yoktur. Kendimiz için tanımladığımız hak ve sorumluluklar başkaları için de geçerlidir. Toplumsal yaşamda kimi zaman yasalarla, kimi zaman kültürel değerlerle, kimi zaman din ve ahlakla bu ölçüler belirlenmiş olur. Toplum bireyleri açık ya da örtük bir mutabakata vardıklarında, demokratik bir yaşam düzeninin de alt yapısı sağlanmış olur. Çocukların sınırlarla hareket etmeleri, bu demokratik kültürü içselleştirmeleri anlamına gelir.

- **Anne-Babalara Öneriler.** Çocuk yetiştirirken anne-babaların çocuklara hissettirmesi, yaşatması ve kazandırması gereken temel değer ve fikirler vardır. Örneğin; "Ben değerliyim, sen de değerlisin.", "Benim haklarım var, senin de hakların var.", "Ben özgürüm, sen de özgürsün.", "Benim sorumluluklarım var, senin de sorumlulukların var.", "Ben sana rastgele davranmam, sen de bana rastgele davranamazsın." Bu temel değer ve düşüncelerle büyüyen çocuklar kendi yaşamlarının ve tepkilerinin sınırlarını bilerek ve öğrenerek büyümüş olurlar. Bu da onların kişilik gelişimlerine büyük değerler katmaları anlamına gelir.

Hazırlayan: Bahri UYSAL/Psikolojik Danışman

Kaynak: yard-doc-dr-oktay-aydin/anne-babalar-cocuklari-ile-arkadas-olabilir-mi-705742